

ČLANCI

INTERVJUI

ISTRAŽIVANJA

KNJIGE

NOGOMET U SLUŽBI KAPITALA: IZMIŠLJANJE NATJECANJA I MOTIVACIJSKA PSIHOLOGIJA

Objavljeno: 17.10.2022

Donosimo vam četvrti u seriji od pet tekstova “Neka ne pati koga smeta – nogometaši i nogometašice kao radnici i radnice” naše Ivane Perić. Prvi tekst, o stečaju NK Intera iz Zaprješića, možete pročitati [ovdje](#). Drugi tekst, o problemima i perspektivama u ženskom nogometu u Hrvatskoj, možete pročitati [ovdje](#). Treći tekst, o problemima u prvoligaškom nogometu i perspektivama sindikalnog organiziranja u regiji, možete pročitati [ovdje](#).

“Pogreške i padovi podsjetit će te, iznova i iznova, da ne znaš ništa, prijatelju. To je dobro, jer će nogomet, novac i slava izvrsno obaviti posao uvjeravajući te da si poseban. Ali moraš zapamtiti da se ne razlikuješ od konobara ili električara s kojima si prijatelj cijeli život. To je ono što će te izvući iz depresije. Ne prisjećanje da si poseban, već da si isti kao i svi drugi.”

Gianluigi Buffon

Poznati slovenski nogometaš **Josip Iličić** vratio se nedavno kući, potpisao je trogodišnji ugovor s Mariborom. O Iličićevom “povratku iz depresije” [pišu](#) ovih dana regionalni mediji. Prije početka pandemije Iličić je bio jedan od boljih igrača talijanske Serie A, za Atalantu je zabijao golove naveliko, iz utakmice u utakmicu. A onda je uslijedila pauza, utakmice u kojima je ili loše igrao ili ostajao na klupi. [Medijima je ispričao](#) kako ne može spavati, kako pati otkad je preminuo njegov prijatelj i bivši suigrač Davide Astori. Karantenu je provodio u Bergamu na početku pandemije, u okružju koje ga je neprestano podsjećalo na smrt(nost). Na kraju ga je Atalanta oslobodila obveza u zadnjih šest kola Serie A i pustila u Sloveniju na liječenje. Iličićev povratak nogometu u medijima se predstavlja kao trijumfalno individualno uskrnuće, društveno poprilično dekontekstualizirano. Iako jest lijepo svjedočiti njegovom oporavku, valja postaviti i pitanje čemu se Iličić vraća, odnosno – na koje načine današnja nogometna industrija proizvodi i potencira različite psihofizičke zdravstvene poteškoće.

GOMILANJE UTAKMICA I IZMIŠLJANJE NOVIH NATJECANJA

“Ako govorimo o najvišim razinama profesionalnog nogometa, odigrava se niz utakmica, kako klupskih, tako i reprezentativnih. Do 70 utakmica u sezoni, što znači da se svaki četvrti ili peti dan igra vrhunsku utakmicu. To je prokletstvo UEFA-a i FIFA-e koje za ostvarivanje rezultata kroz europska i svjetska takmičenja dobro bonificiraju klubove i reprezentacije, ali još više same zarađuju. Umjesto da se smanjuje broj utakmica, dodatno se izmišljaju prvenstva. To smo mogli recentno vidjeti na primjeru Konferencijske lige i Lige nacija. Sve skupa je nemilosrdno prema igračima i njihovom zdravlju, a sve da bi profitabilni dio bio sve veći”, kazuje nam **Valentin Barišić**, profesor na zagrebačkom Kineziološkom fakultetu.

Međunarodni sindikat profesionalnih nogometaša (FIFPro) lani je [upozorio](#) da se dobrobit igrača ne uzima u obzir prilikom sastavljanja kalendara natjecanja. “Igrači širom svijeta su nam rekli kako kalendar takmičenja u posljednje četiri godine nije adekvatan, niti uzima u obzir

njihove potrebe. Uvjeti u igri i oko vas mentalno i fizički iscrpljuju”, rekao je tada generalni sekretar FIFProa **Jonas Baerr-Hoffman**.

Rezultati [istraživanja o opterećenosti nogometaša](#) koje je objavio FIFPro pokazali su da se nogometaši zalažu za nove propise kojima bi se ograničio broj utakmica i teret putovanja na najvišim razinama natjecanja. Istraživanje je provedeno na 1.055 igrača i 92 stručnjaka za tjelesnu kondiciju, a u njemu se samo 26 posto igrača izjasnilo da želi zadržati raspored međunarodnih natjecanja ovakvim kakav je trenutno.

Profesionalni nogomet poznat je po visokoj stopi ozljeda – igrač prosječno bilježi oko 1,3 ozljede po sezoni. Osamdeset i osam posto vrhunskih trenera smatra da nijedan igrač ne bi trebao odigrati više od 55 utakmica u sezoni, a polovica igrača kaže da su ozlijeđeni zbog (pre)teškog rasporeda utakmica. Osamdeset i dva posto stručnjaka za tjelesnu kondiciju izjavilo je da su svjedočili preopterećenju koje je igračima uzrokovalo probleme s mentalnim zdravljem i negativno utjecalo na način života.

Vizual: FIFPro, [Facebook](#)

“U pozadini velikih klubova je veliki novac, pa si oni mogu priuštiti dobar individualni rad na spremi igrača, skrbi se i o odmoru između treninga i o noćnom odmoru. Ako se maknemo od najvećih liga, stanje je drugačije. U Hrvatskoj se za 10 klubova prve lige govori o profesionalizmu, ali kad se radi o plaćama, ugovorima i drugim radničkim pravima, zapravo govorimo o maksimalno četiri kluba. Ostali žive od sezone do sezone, stalno se bore za opstanak, a dobar dio stavaka ugovora se ne ispoštuje. Velika je razlika i u materijalno-tehničkim uvjetima rada, ne postoji dovoljan broj igrališta, manji je broj ljudi u stručnim štabovima. Većinu vremena su svi osim Dinama i Hajduka svedeni na veliku improvizaciju”, zaključuje Barišić.

Za primjer možemo uzeti i ovogodišnje otvaranje sezone pulskog prvoligaša Istre 1961, kada su nogometaši unatoč iscrpljenosti virozom morali odigrati utakmicu protiv Rijeke. “Pola momčadi je bilo bolesno te se ni mi koji smo igrali nismo najbolje osjećali, ali čak i da smo izgubili, na to se ne bi izvlačili. Većina nas nije spavala dvije-tri noći i stvarno je bilo iscrpljujuće, no pokušavali smo se na sve moguće načine što bolje pripremiti za utakmicu i liječnička ekipa je odradila vrhunski posao”, [komentirao je](#) igrač Istre 1961 **Advan Kadušić**. Dva dana kasnije čekalo ih je gostovanje u Velikoj Gorici.

PSIHIČKO OPTEREĆENJA NOGOMETAŠA

Uz opterećenost ritmom natjecanja i različite fizičke ozljede, raste i broj profesionalnih nogometaša koji prijavljuju simptome anksioznosti i depresije. To pokazuje i nedavno [istraživanje](#) FIFPro-a i Medicinskog centra Amsterdamskog sveučilišta, u kojem se navodi da se od početka pandemije udvostručio postotak profesionalnih nogometaša koji prijavljuju simptome depresije. Posebno se ističe prisutnost takvih simptoma među onima koji su zabrinuti za svoju budućnost u nogometnoj industriji. Pandemija se možda bliži kraju, ali efekti svega u njoj proživljenog nisu nešto što se može preko noći pospremiti u ormar, pogotovo kad se kriza multiplicira i intenzivira na drugim frontama.

To dobro sumira američka autorica **Sarah Jaffe**, koja [piše](#) kako kapitalizam ne može zastati za smrt i bol, ne daje prostora za procesuiranje tuge i brige, nego samo tjera mašinu eksploatacije dalje. Upravo su sportaši ti kojima se naglašava da moraju biti jaki, ne smiju pokazivati svoje slabosti i strahove.

O tome pričamo i s piscem i bivšim nogometašem **Ivanom Ergićem**.

“Kao i u svemu, kada se govori o iscrpljenosti, ne obuhvata se problem u svojoj celovitosti. Kada se priča o preopterećenosti, uvek je u kontekstu pad kvaliteta same igre, a ne nekakav humanistički ili zdravstveni obzir prema igračima. Ili se eventualno dotiče samo površno. To je industrija zabave, u kojoj skoro da ne može doći do zasićenja i stalno se stvaraju nova takmičenja, povećava njihova učestalost, i program. Naravno da to najviše pada na leđa igrača”, kaže nam Ergić.

Ivan Ergić, foto: Nika Petković

Analizirajući stanje u najvećim europskim ligama, Ergić navodi kako dehumanizaciji igrača pogoduje i njihova preplaćenost i pretvaranje u elitne gladijatore. “To samo po sebi suzbija saosećanje kod javnosti i navijača. Tako da je u tom kontekstu govoriti o radničkim pravima preplaćenih igrača gotovo cinizam. Rešenja mogu biti smanjenje broja utakmica i takmičenja, ali tu su se i sportski sindikati pokazali kao nemoćni. Suština je međutim što ne postoji svest o tome koliko je profesionalni nogomet sam po sebi destruktivan po telo i psihu, bez obzira na to da li govorimo o većem ili manjem broju takmičenja”, govori Ergić. Dodaje kako su sami sportaši idealne žrtve za ekonomizaciju jer su slabo upoznati sa(samo)destruktivnošću posla kojim se bave.

PSIHOLOŠKA PODRŠKA U SLUŽBI SISTEMA

Iz dana u dan povećava se i korištenje usluga psihologa u sportu, a naročito u nogometnim ligama najvišeg ranga. Iako na prvu zvuči dobro(došlo), valja postaviti i pitanje o kakvom se tipu psihološke podrške zapravo radi. Za primjer ćemo uzeti [izjave Sandre Šučurović](#), psihologinje iz Dinama.

“U sportu nema radnog vremena. Svi treneri i sportski djelatnici svjesni su toga da je sport više poziv, nego posao i da samim time on ne poznaje praznike, vikende i fiksno radno vrijeme. Kada drugi odmaraju, mi koristimo vrijeme za organizaciju i odlazak na natjecanja, turnire, utakmice, treninge, edukacije. Za raditi u sportu potrebno je puno ljubavi jer on iziskuje puno energije. Upravo ove činjenice ukazuju i koliko naši igrači imaju puno odricanja u svojem osobnom životu, no s obzirom na to da im je nogomet tolika strast – mislim da im to i nije teško”, kazala je Šučurović u jednom razgovoru.

Objasnila je kako u Dinamu postoje velika očekivanja u pogledu “izvrsnosti rada”, i dodala da “ne voli koristiti riječ problem”, jer na probleme u nogometnoj školi gledaju “kao na područja napretka u razvoju novih vještina i znanja”. Prema takvom je tipu podrške Ergić dosta skeptičan. “Velik broj klubova, pogotovo onih u najvećim ligama, ima na raspolaganju stručnjake koji se bave psihičkim zdravljem igrača. Dojma sam da je takav tip psihološke podrške i dalje u službi industrije, odnosno reparacije igrača za daljnju ‘izvrsnost’, ‘maksimalnu optimalnost’ i slično”, komentira naš sugovornik.

Dodaje kako je sport u tome samo najvidljiviji primjer. “Inače se radi o funkcionalizmu preslikanom iz drugih industrija i miljea, gde je glavni princip optimizacija. I onda je svaka psihološka podrška upregnuta u tu svrhu, radilo se o individualnim psihoterapijskim pristupima, ili timskim, raznim vrstama mentalnog *coachinga* i sl. Javljaju se čitave grane sportske psihologije koja je uglavnom motivacijske prirode”, objašnjava Ergić.

Na tom se tragu možemo kratko osvrnuti i na [istraživanja](#) koja pokazuju kako kod nogometaša postoji povećani rizik od problema sa psihičkim zdravljem tijekom prijelaza u mirovinu.

Problematično je što se kao objašnjenje za te rizike uglavnom nude samo opservacije o “gubitku identiteta” i “usvajanju nezdravog načina života” (npr. prekomjerno konzumiranje alkohola), dok se istraživači još uvijek premalo posvećuju ekonomskoj strani priče, egzistencijalnoj neizvjesnosti kod mnogih nogometaša koji za vrijeme igračke karijere nisu zaradili dovoljno da u miru pospreme kopačke.

Kako god da se okrene, bilo da je u pitanju stanje uma ili novčanika ili zglobova, dokle god postoji dominacija tržišne logike uparene s logikom natjecanja i spektakla, Ergić zaključuje kako sva rješenja mogu biti samo površna i kozmetička.

**Objavu ovog teksta podržala je Agencija za elektroničke medije, putem Javnog poziva za ugovaranje novinarskih radova u elektroničkim publikacijama u 2022.*

Naslovna fotografija: Ivana Perić

Tekst napisala:

[Ivana Perić](#)